

รายงานที่ ๑๖๑-๑๙๓/๒๕๕๘ เรื่อง สิทธิในกระบวนการยุติธรรม กรณีคำร้องที่มีการกล่าวอ้างว่ามีการกระทำทารุณ และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่ไร้มนุษยธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

● ประเด็นคำร้อง

ผู้ร้องจำนวนมากได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อขอให้ตรวจสอบกรณีกล่าวอ้างว่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้กระทำทารุณ ปฏิบัติหรือลงโทษที่ไร้มนุษยธรรม เช่น การควบคุมตัวเพื่อบังคับให้ยอมรับสารภาพแลกกับอิสรภาพ การทำร้ายร่างกายหรือกระทำทารุณขณะอยู่ในการควบคุมตัวของเจ้าหน้าที่ เช่น การใช้ถูกพลาสติกครอบศีรษะ การเตะ ชกต่อย ทุบตี การขังในห้องมืด การสอบปากคำอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน การข่มขู่ การช็อตด้วยไฟฟ้า ฯลฯ การไม่ได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติศาสนกิจในระหว่างถูกควบคุมตัว เป็นต้น

● ผลการพิจารณาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้เคยพิจารณาคำร้องในลักษณะเดียวกันมาแล้วตามรายงานผลการตรวจสอบเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๓ และเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยได้เสนอมาตรการการแก้ไขปัญหาต่อรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้ง ๕ ด้าน กล่าวคือ มาตรการด้านกฎหมาย ด้านสิทธิมนุษยชนศึกษา ด้านกลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ด้านกระบวนการยุติธรรม และด้านการเยียวยา พร้อมทั้งมีข้อเสนอแนะนโยบายต่อรัฐบาลเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปพิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ เพื่อเป็นการป้องกันปัญหาการกระทำในลักษณะที่เป็นการทรมานหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งอาจเป็นการสร้างเงื่อนไขที่จะนำไปสู่การก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของประชาชนตามที่ได้มีการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) อนุสัญญาการต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (CAT) ประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายพิจารณาความอาญา ดังนั้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงเห็นควรมีข้อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายเพิ่มเติมต่อคณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

● ข้อเสนอแนะนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย

(๑) คณะรัฐมนตรีและหน่วยงานด้านความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรกำชับให้กับเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติ ปฏิบัติหน้าที่โดยยึดถือมาตรการการแก้ไขปัญหาที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเคยเสนอไว้ตามรายงานฯ ที่ ๒๗๕ - ๓๐๘/๒๕๕๓ และรายงานฯ ที่ ๖๗ - ๘๙/๒๕๕๕ โดยเฉพาะมาตรการด้านกลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและมาตรการด้านกระบวนการยุติธรรมอย่างเคร่งครัด เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชนในพื้นที่และลดเงื่อนไขที่อาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม

(๒) หน่วยงานด้านความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรประสานความร่วมมือจากแพทย์ของโรงพยาบาลรัฐประจำจังหวัดให้เป็นผู้ทำหน้าที่ตรวจร่างกายและจัดทำบันทึกการ

ตรวจร่างกายไว้เป็นหลักฐานก่อนเพื่อแสดงความโปร่งใส โดยดำเนินการก่อนที่จะมีการควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ความไม่สงบไปที่หน่วยของทหาร

(๓) คณะรัฐมนตรี โดยกระทรวงยุติธรรมควรเร่งรัดการอนุวัติกฎหมายภายในให้ เป็นไปตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการป้องกันบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูก บังคับ เพื่อป้องกันการทรมานและการลงโทษและการปฏิบัติอย่างทารุณ ฆาตกรรมหรือลดทอนความเป็น มนุษย์ อย่างครอบคลุมและครบถ้วนตามหลักการของอนุสัญญาทั้งสองดังกล่าว

(๔) คณะรัฐมนตรี โดยกระทรวงยุติธรรม กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ควรร่วมกันพัฒนาระบบการเข้าเยี่ยมสถานที่ซึ่งทำให้บุคคลเสื่อมเสียซึ่ง อิศรภาพเพื่อป้องกันการทรมานและการลงโทษและการปฏิบัติอย่างทารุณ

(๕) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้จัดให้มีการฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ด้าน ความมั่นคงเกี่ยวกับสาระสำคัญและข้อพึงปฏิบัติในส่วนของอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานฯ ไปแล้ว หลายครั้ง และจะประสานความร่วมมือกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนหน้า และ ศูนย์ปฏิบัติการตำรวจจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อส่งเสริมให้มีการจัดฝึกอบรมแก่เจ้าหน้าที่ทหารและ เจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะหน่วยปฏิบัติการ หน่วยงานด้านการข่าว เพื่อให้ความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน

(๖) คณะรัฐมนตรี กระทรวงสาธารณสุข กรมสุขภาพจิต ควรให้ความสำคัญในเรื่อง การช่วยเหลือเยียวยาด้านจิตใจแก่ครอบครัวของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์การซ้อมทรมาน เพื่อ เป็นการสร้างความเข้าใจและบรรเทาปัญหาความไม่ไว้วางใจที่อาจมีต่อเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้

● ผลดำเนินการของคณะรัฐมนตรี และส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง

คณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๘ รับทราบผลการพิจารณาคำร้อง เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายหรือข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และมอบหมายให้กระทรวงกลาโหม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ศูนย์อำนวยการ บริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พิจารณาศึกษา แนวทางและความเหมาะสมของข้อเสนอดังกล่าวและสรุปผลการพิจารณาหรือผลการดำเนินการเกี่ยวกับ เรื่องดังกล่าวในภาพรวม และให้กระทรวงกลาโหมเป็นหน่วยงานกลางในการรวบรวมผลการดำเนินการ เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

ต่อมาคณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๙ รับทราบผลการดำเนินการของ กระทรวงกลาโหม โดยสรุปสาระสำคัญได้ว่า กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ได้ปฏิบัติตาม มาตรการด้านกลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและมาตรการด้านกระบวนการยุติธรรมอย่างเคร่งครัด โดย คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพ มาตรการรักษาความปลอดภัย และความโปร่งใสที่สามารถตรวจสอบได้ ศูนย์อำนวยการ

บริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ได้ดำเนินโครงการคลายทุกข์ต้นทาง โครงการเครือข่ายอำนวยความสะดวกเป็นธรรมภาคประชาชน KEADILAN CENTER เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในระดับพื้นที่ และได้ดำเนินการช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบตามกรอบอำนาจหน้าที่และให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีหนังสือกำชับเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในจังหวัดชายแดนใต้ให้ถือปฏิบัติในการส่งตัวผู้ต้องสงสัยไปยังโรงพยาบาลของรัฐประจำจังหวัด เพื่อให้แพทย์ตรวจร่างกายไว้เป็นหลักฐานก่อนสอบปากคำ กระทรวงยุติธรรมโดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้ร่วมกับสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ สำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (OHCHR) จัดฝึกอบรมเทคนิคการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานเกี่ยวกับการทรมานฯ ให้กับแพทย์ตามแนวทางของพิธีสารอัสตันบลู โดยในปี ๒๕๕๙ จะร่วมกันพัฒนาเป็นหลักสูตรฝึกอบรมแพทย์ที่ทำหน้าที่ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการเพื่อปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และเตรียมการเพื่อรองรับการเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ และอยู่ระหว่างการจัดอบรมเผยแพร่ความรู้ เพื่อเป็นมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดการทรมานและการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมในเรือนจำ จัดทำคู่มือการปฏิบัติหน้าที่และการใช้ชีวิตในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้บริการช่วยเหลือทางกฎหมายและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชน สำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยศูนย์ปฏิบัติการตำรวจภาคใต้ได้ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ารับการฝึกอบรมตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้จัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับสาระสำคัญและข้อพึงปฏิบัติในส่วนของอนุสัญญาว่าด้วยการต่อต้านการทรมานฯ และกระทรวงสาธารณสุขได้สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการให้ความช่วยเหลือเยียวยาด้านจิตใจมาอย่างต่อเนื่อง